

Algemeen	
Onderwerp	Voortgang samenwerking met het Energie Diensten Bedrijf (EDB)
Verspreiden	Ja
Contactpersoon	Karen Bloemen
Eenheid	Beleid en bestuur
E-mail	k.bloemen@regiogv.nl
Kenmerk	DOC-23002788
Datum	16 november 2023

Voorstel

Het PFHO Milieu en Duurzaamheid wordt gevraagd:

1. Vaststellen van de eindevaluatie Energie Diensten Bedrijf Gooi en Vecht (EDB) door KWINK groep;
2. Uitwisselen hoe de samenwerking tussen individuele gemeenten met het EDB vanaf 1 januari 2024 vorm gaat krijgen;
3. Besluiten om de samenwerking tussen individuele gemeenten met het EDB uiterlijk in het vierde kwartaal van 2024 ambtelijk met het EDB te bespreken.

Kernboodschap

Eindevaluatie

In september heeft een eindevaluatie van het EDB door KWINK groep plaatsgevonden. Aan KWINK groep is gevraagd een onafhankelijke, beknopte evaluatie uit te voeren over het hele traject, op basis van de uitgangspunten van het EDB zoals bij de start vastgesteld.

Samenwerking en monitoring

De samenwerkings- en financieringsrelatie met het EDB, de Regio en gemeenten houdt per 1 januari 2024 op te bestaan. Deze relatie met het EDB krijgt daarna (op verschillende manieren) vorm tussen gemeenten en het EDB. Gemeenten hebben aangegeven het belangrijk te vinden dat de kennis en expertise die is opgedaan door het EDB beschikbaar blijft en niet verloren gaat. Om te monitoren of het EDB met deze manier van samenwerken kan blijven bestaan, wordt voorgesteld om uiterlijk in het vierde kwartaal van 2024 de samenwerking tussen gemeenten en het EDB ambtelijk te bespreken. Hierna kan worden bezien of er iets nodig is in financiële bijdragen en in welke vorm (lokaal of regionaal) om de kennis en expertise voor de regio gemeenten te borgen.

Aanleiding

De gebouwde omgeving in regio Gooi en Vechtstreek & Eemnes bestaat uit circa 115.000 woningen en 30.000 bedrijven. Veel van deze huizen en bedrijfspanden zijn (nog) niet energiezuinig. De opgave voor de regio is om circa 4.000 woningen per jaar te verduurzamen. Vanuit deze opgave is medio december 2020 het EDB opgericht. Het EDB ging werken aan het opzetten van de ketensamenwerking en het bundelen van de dienstverlening, om zo bij te dragen aan versnelling en opschaling van de warmtetransitie.

De financiering van het EDB loopt tot 1 januari 2024, daarna zal het EDB zelfstandig gaan functioneren. Tijdens het PFHO M&D van 7 juli is de afspraak gemaakt om voor die tijd een eindevaluatie op te leveren en deze uit te laten voeren door een externe partij. Daarop heeft Regio Gooi en Vechtstreek opdracht gegeven aan KWINK groep om een onafhankelijke, beknopte evaluatie uit te voeren over het hele traject, op basis van de uitgangspunten van het EDB zoals bij de start vastgesteld. De resultaten van de eindevaluatie liggen nu voor. Vanuit de resultaten geredeneerd kijken we ook vooruit.

Doel

Bepalen – mede op basis van de eindevaluatie – op welke wijze de Regio en gemeenten een vervolg willen geven aan de samenwerking met het EDB vanaf 1 januari 2024 en deze samenwerking te willen monitoren.

Argumenten

Betrokkenen hebben inhoudelijk gereageerd op een conceptversie van de eindevaluatie. Tijdens een extra PFHO M&D op 3 november jongstleden, heeft KWINK groep aan de hand van een presentatie een toelichting heeft gegeven op de hoofdconclusies van de eindevaluatie. Tijdens deze bijeenkomst is door aanwezige portefeuillehouders hierop gereflecteerd. KWINK groep heeft de inhoudelijke reacties van betrokkenen en de reflectie met portefeuillehouders verwerkt in de eindevaluatie zoals deze nu voorligt.

Onderstaande argumenten schetsen de belangrijkste conclusies, aanbevelingen en schets voor mogelijk samenwerking in de toekomst. KWINK groep heeft een document studie toegepast, betrokken geïnterviewd en op basis van hun expertise conclusies getrokken over

1. doelen en ambities
2. governance
3. resultaten en effecten

Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan die - ongeacht ontwikkelingen naar mogelijk toekomstige samenwerking - aandacht behoeven, inclusief een schets voor een stappenplan richting ontwerp aanpak samenwerking 2.0.

Vooraf aan het doen van uitspraken over de evaluatie benadrukt KWINK groep dat de evaluatie en de conclusies in het licht van de complexiteit van de energie- en warmtetransitie moeten worden gezien:

- De energietransitie vraagt een lange adem
- De energietransitie kenmerkt zich door onzekerheden en afhankelijkheden van allerlei partijen én van wetgeving en techniek
- Tussenschappen zijn nodig, maar effecten en daarmee doeltreffendheid zijn moeilijk te meten

Ad 1) Ten aanzien van de doelen en ambities concludeert KWINK groep dat de doelstelling en de ambities van het EDB nog steeds relevant zijn en passen bij de opgave. De randvoorwaarde voor het EDB om na een aantal jaar op eigen benen te komen staan was logisch, gezien de rol die het EDB vervult in de markt en de beperkte financieringsmogelijkheden van gemeenten. Met de opmerking daarbij of deze randvoorwaarde achteraf gezien wel reëel en wenselijk was. Dat het EDB is opgericht als antwoord op marktfalen wordt ondersteund, hoewel deze over de jaren niet altijd bleek aan te sluiten bij visie en prioriteiten van andere partners, wat zijn invloed heeft gehad op draagvlak en medewerking van betrokkenen. Toch was een regionale aanpak destijds (bij oprichting) een logische keuze vanuit het oogpunt van efficiëntie.

Ad 2) Ten aanzien van de governance van het EDB concludeert KWINK groep dat deze op regionaal niveau goed is (regionale aansturing is goed verlopen) en past bij de opdracht die destijds is meegegeven. Het verschilt echter per gemeente hoe de samenwerkingsrelatie tussen EDB en gemeente is verlopen. De rollen waren niet altijd duidelijk, gemeenten waren nog zoekende én gemeenten hadden verschillende beelden bij de rolverdeling. Met name de samenwerkingsrelatie tussen het EDB en de energiecoöperaties is moeizaam verlopen. De bedoeling was dat het EDB en de energiecoöperaties naast elkaar zouden bestaan. In de praktijk was er van begin af aan al onvoldoende draagvlak bij veel energiecoöperaties om meerdere redenen.

Ad 3) Ten aanzien van resultaten en effecten concludeert KWINK groep dat het EDB erin geslaagd is een totaalaanpak in de markt te zetten, die aanvullend is op de enkelvoudige maatregelen die al bestonden. Wel is de conversiegraad veel lager dan was beoogd. Ook is het niet gelukt om de volledige ketensamenwerking van vraag tot aanbod te stroomlijnen. Hiervoor zijn verklaringen binnen de aanpak van het EDB, maar er liggen ook belangrijke verklaringen bij de gemeenten, andere ketenpartners en binnen de context van de energietransitie. De beperkte resultaten van het EDB passen bij de landelijke ervaringen binnen de energie- en warmtetransitie. Maar door het EDB-traject hebben gemeenten, regio en ketenpartners veel geleerd over de energietransitie en wat wel en niet werkt.

Aanbevelingen

- Gooi het kind niet met het badwater weg. Er is een belangrijke basis gelegd, kennis en ervaring is opgedaan en waardevolle lessen zijn geleerd. Denk na over hoe het effectiever kan,

redeneer daarbij vanuit aanscherpte doelen, met behoud van de sterke elementen uit de huidige werkwijze.

- Zet vol in op samenwerking waarbij je de ketenpartners als gelijkwaardige partners betreft, waarbij de gemeente (of een onafhankelijk verlengstuk van de gemeente) de regie voert. Stel vast wie je voor de aanpak nodig hebt, en zorg voor expliciet draagvlak voor de aanpak bij die partijen.
- Formuleer concrete tussendoelen in een 'veranderlogica'; omdat we dit willen bereiken, is X nodig, en daarvoor is Y nodig, en daarom ondernemen we Z. Koppel beoogde resultaten aan deze tussendoelen (i.p.v. aan impactdoelen zoals aardgasvrije woningen), die toerekenbaar zijn aan de aanpak.
- Wees transparant in welke keuzes de gemeente neemt en neem de positionering van de ketenpartners daarin mee.
- Expliciteer rollen en verantwoordelijkheden van alle ketenpartners.
- Zorg voor langere termijn commitment: de energietransitie is er eentje van de lange adem. Tussen een aanpak en concrete resultaten (in termen van aardgasvrije woningen) zit een lange periode. Dat vergt dus dat partijen elkaar blijven vasthouden gedurende langere periode.
- Wees flexibel in de aanpak: evalueer gezamenlijk en stel continu bij op basis van nieuwe inzichten, behoeften, of veranderde context.

Schets van een stappenplan naar samenwerking 2.0

- Stap 1: Bepaal de behoeften. Herijk wat er nog nodig is.
- Stap 2: Bepaal de uitgangspunten voor een volgende aanpak. Voorstellen voor een aanpak 2.0 kunnen hier dan aan worden getoetst.
- Stap 3: Bepaal de positionering.
- Stap 4: Bepaal de financiering.

KWINK groep beveelt aan om stap 1 tot en met 3 uit te werken in gesprek met de ketenpartners, om draagvlak te bevorderen. Om mogelijke varianten te beschrijven (inclusief voor-, nadelen en risico's bij mogelijke varianten) en op basis daarvan een afweging te maken. Vervolgens kunnen gemeenten (al dan niet gezamenlijk) in stap 4 bepalen welke financiering daar bij past.

Gezien het feit dat de samenwerkings- en financieringsrelatie met het EDB, de Regio en gemeenten per 1 januari 2024 ophoudt te bestaan, is het zinvol om de mogelijkheden voor samenwerking vanaf dan te bespreken. Tijdens het extra PFHO M&D van 3 november is door portefeuillehouders benadrukt dat de opgedane kennis en ervaring hoe dan ook niet verloren mag gaan, los van de vorm van samenwerking (tussen gemeenten en EDB). Om ervoor te zorgen dat de nieuwe manier van samenwerken tussen individuele gemeenten en het EDB voor de gemeenten en het EDB werkbaar is, wordt voorgesteld deze samenwerking uiterlijk het vierde kwartaal van 2024 te monitoren. Afhankelijk van de uitkomsten van de monitoring kunnen nieuwe voorstellen worden geformuleerd om eventueel de samenwerking kracht bij te zetten (lokaal of op regionale schaal).

Kanttekeningen

Als we geen monitoring behouden, bestaat de kans dat kennis en expertise op regionaal niveau (met andere woorden onze gezamenlijke investering) verloren gaat.

Financiën

Niet van toepassing. De provincie Noord-Holland heeft op 9 augustus 2029 subsidie verleend voor het project 'gebundelde dienstverlening Gooi en Vechtstreek'. De Regio zal zorgdragen voor een aanvraag tot vaststelling uiterlijk 1 augustus 2024.

Uitvoering

De uitvoering is afhankelijk van de keuze voor en zo ja hoe gemeenten de samenwerking met het EDB willen monitoren.

Bijlage(n)

Bijlage 1 Eindrapport evaluatie EDB door KWINK groep